

PROMIEN (178) *sb m*

-e- (172), -ę- (3).

-o- (42), -ó- (4); -ó- *KochPieś*; -o- : -ó- *Oczko* (1:1), *PudłFr* (1:2); -eń (7) *OpecŻyw*, *Mącz* (5), *GosłCast*, -eń (3) *GrzepGeom*, *KochPs*, *KochEpitCat*; -eń- (35), -eń- (1); -eń- : -eń- *GosłCast* (3:1).

sg N promień (39). ◇ *G* promienia (5); -a (4), -(a) (1). ◇ *A* promień (8). ◇ *I* promieniem (20); -ém (3) *KochEpitCat*, *KochPhaen*, *ZawJeft*, -em *GosłCast* (3), -(e)m (14). ◇ *L* promieniu (3). ◇ *pl N* promienie (37); -e *OpecŻyw* (3), -é (1) *KochFr*, -(e) (33). ◇ *G* promieni (10) *PatKaz III*, *FalZioł* (2), *RejWiz* (2), *RejPos*, *KochPhaen*, *KochPieś*, *GrabowSet* (2), promieniów (5) *GlabGad*, *MiechGlab*, *KrowObr*, *Mącz*, *PudłFr*, też błędnie: promień (1); -ów *PudłFr* (1), -ow *Mącz* (1), -(o)w (3). ◇ *D* promieniom (3); -óm (2), -(o)m (1). ◇ *A* promienie (27); -e (3) *OpecŻyw* (2), *ZawJeft*, -é *PudłFr* (2), -(e) (22). ◇ *I* promieniami (11), promieniami (1) *CzechEp*. ◇ *L* promieniach (4) *Leop*, *Mącz*, *Prot*, *Oczko*, promieni(o)ch *FalZioł* (4); -ach (2) *Mącz*, *Prot*, -äch (2) *Leop*, *Oczko*.

Sł stp, *Cn* notuje, *Linde* także XVII – XVIII w.

1. *Smuga świetlna wydobywająca się z czegoś; radius Mymer*¹, *Miech*, *PolAnt*, *Mącz*, *Modrz*, *Cn*; *iubar BartBydg*, *Cn*; *splendor BartBydg*; *aura Mącz*; *penna Vulg*; *coma*, *crinis*, *radiolus Cn* (167) : *Mymer*¹ 3v; *iubar*, *promyen*, *splendor*, *ortus solis BartBydg* 77b; *Słońce* [...] / *gdy będzie promieni mdłych* [...]: *nie może wilkołci grubych rozpułzczać ani wyczyścić FalZioł V 72*, *V [1]v*; *Pátrzayze ná promienie/ gdy gmách przenikáią/ Iáko prochy s pioreczki po nich sie miełzáią. RejWiz 154*, 112; *Sol radiatus*, *Promienište słońce/ to yeft/ promienie dawáyące. Mącz 345a*; *HistRzym 93*; *SkarŻyw 479*; *KochFr 43*, 93; *Tego [gwiazdy Syriusz]/ gdy z słońcem wznidzie łczyepy nie omylą/ Co słaáą żywność máiąc/ w lift fye tylko sílą: Bo káždy do korzenia promieniem przerázi: Zdrowym posiłek dáie/ mdle do kónca kázi. KochPhaen 13*; *WitosłLut A3*; *Insze słońce á inny promień/ ktory z niego wynika: á przedię jedno słońce. SkarKaz 485b*, 276b; *CiekPotr*)?(4; *GosłCast 19*.

promienie od czego (1): *Aura*, *Promienie* álbo *miekcenie od znóca [lege: złota]. Mącz 21a*.

promień czego, czyj [w tym: pron poss (13), G pron (7)] (20): *Tákżeć gwiazdy y miefiác od słońca iálnego/ Popráwuią nadobnie też blásku swoiego. Bo choć sponu nie będą/ lecz promienie iego/ Dofiágáią swą mocą łtworzenia káżdego. RejWiz 145*, A2, 112v, 145; (*nagł*) *Słońce ná przełożone. (-) SWieczę miła Pláneto [...]. A rułzay tych ktorym twe/ promienie pánuią/ Iz twego przyrodzenia/ tákże náłláduią. RejZwierz 130*; *Pothym Mars Plánetá [...]* *promieniem swoim niełzczęliwym zarázáiac mieśce zácmenia [...]: nákloni ludzie ku rozmáitým rofterkom y wielkiemu roftárgnieniu myfli/ porad/ y Wiáry LeopPrzep A3*, Av; *RejPos 337 [2 r.]*; *ModrzBaz 2*; *KochPs 27*; *Włeczór/ młodzieńcy/ przyzedł/ krom żadney zábawy: Włeczór ná niebie wyniółł swóy promień łáłkawy. KochEpitCat 109*, 110; *ReszList 180*; *byś dobrze wziáwłzy lutnią Orphoeowę/ Włtąpił w łódź Charonowę/ Y náwiedził pod ziemné niewelołe kraie/ Gdzie słońce swych promieni nigdy nie podáie KochPieś 39*; *PudłFr 21*, 70; *GórnTroas 17*; *WujNT 514*; *GosłCast 14*.

W porównaniach (22): *Przeto [Maryja] powłtáwłly połfla barzo spiełłno ná góry/ iako promień woniáici mirrá ij kadziłem k domowi Elżbiety łwięte OpecŻyw 10*, 58, 72v; *criftus nyelzmyertelny włzedł wzyuod panny maryey y uylzedł czyalo włzawłzy krom znaku a porułłfenya zyuota panyenłkyego yako promyen przelz łzczklo PatKaz III 102v*; *FalZioł V [2]v*; *KrowObr 17v*; *BielKron*

[332²]; á wyniknął [Jezus] nie ináčzey iedno iáko promień fłoneczny z grobu fwego. *RejPos* [108]v, 109 [2 r.], 110, 113, 135v, 211; Aczkoľwiek lepak zá to póspolície máiá/ że Krolowie y Biskupowie wyźlzy w rzeczach ludzkich ftopień trzymáiá/ á świetnością żywotá y bogáctwy/ by promieńmi/ drugie ftopnie záćmiáiá y záslániáiá *ModrzBaz* 129; *SkarŻyw* 253, 277; *CzechEp* 253, 344; *GrabowSet* D3; Tákich mędrcy równáiá [...] Tyliphonie przykrey/ gdy fwoy łep rozwinie. Ná którym zá fłoneczne ma fobie promienie/ One ognifte węże *KołakSzczęśl* C2v; *SkarKaz* 484b.

W charakterystycznych połączeniach: gorący promień (promienie), letnich dni, łaskawy, maluczki, mdłe, proste, przenikające, rumiany, zwierchnie, życzliwe; gorącość promieni; promień (promienie) przebija, przenika (3), uderza, wraża się; promień (promienie) wychodziły, wynika (2); promienie podawać (2), skryć (2); promieniem przerazić, zaćmiać, zgrzewać.

Fraza: »promień bije« (1): á ono to z fzyie [cudnego ptaka podobnego do orła] Słońcu rowny: to z fkrzydeł biały promień biie. WitosłLut A4.

Zwroty: »promienie miotać« (1): O Wodzu złotych świátłości Który nam nocné ciemności Rozganiałz [...] Powtóré świétné promienie/ Miecéfz ná Izáckie plemie. ZawJeft 14.

»promieńmi (promieniem) (się) oświecać (a. objaśniać, a. rozświecić), bywa oświecono; promienie oświecá (a. oświecać mogá, a. roświecájá)« (4:1;3): Pożrzy wzgorę fkáły iuż iáfno fie błyfkáią/ A promienie fłoneczne zyemię roświecáiá. *RejWiz* 34v, 112v; *Mącz* 345a; A iáko promieńmi słonecznymi wżytko bywa oświecono [*radiis solis illustrantur omnia*] [...]; ták rozumem rády ludzkie/ powieść y wżytkie fpráwy/ iefli fá vcźciwe ábo fprofne/ bywáiá doznáne. *ModrzBaz* 70; *SkarJedn* 90; *StryjKron* 732; *NiemObr* 68; *SapEpit* D2v.

»promienie (promień) (z siebie) (wy)puszczać (a. rozpuszczać, a. rozpuścić)« = *radiare* *Mącz*, *Cn*; *diradiare*, *irradiare* *Cn* [*szyk zmienny*] (9): *OpecŻyw* 17; *FalZioł* IV 58d; GDy iuż było k wieczoru/ fłonce záchadzáło/ Iáfne ná zad promienie po gorach pułzczáło. *RejWiz* 176, 177; *Mącz* 345a; ku ktoremu teź záćmiemiu [*słonecznemu*]/ trzey Plánetowie przyłaczyli fie byli [...]/ ná ktore złączenie y niezczęfliwy Mars promienie fwoie wypułzczáł. *LeovPrzep* Av; *SkarŻyw* 93; áni fámo niebo ták nie będzie świećilo/ kedy fwe promienie rośpuści/ iáko Miáłto Rzymfkie dwie te lámpie [*tj. apostołów Piotra i Pawła*] z fiebie wypułzczáiác *ReszList* 180; *WujNT* 514.

*Wyrażenia: »promienie gwiazdeczne« (1): á tak ty vcźynki tych rzeczy namienionych/ nie z mocy żywiołow [...]/ ale od zwierchnich promieni gwiazdecznych pochodzą *FalZioł* [*8].*

»promienie (promień) jasne(-y), jasności« [*szyk 3:3*] (5:1): *RejWiz* 176, 177; Bo iáko Słonce nie moze być bez iáfnych promieni/ ták teź prawdziwa wiárá nie moze być bez miłości *RejPosWiecz*² 92v; A wfkok czarnowłofa noc przed nim [*słonce*] więdzđáłá/ Iáfnym promięnióm iego ftáwić fie nie śmiáłá *GórnTroas* 17; [*słonce*] Dzień krotki z żimnem/ z ciepłem długi wodzi/ Pełne wfzelkiefy czułości/ Wárkocze máiac z promieńmi iáfności. *GrabowSet* E2v; *GosłCast* 57.

»promień księżycowy, miesięczny« (1:1): á potrzeba wżythko dziecię z wierzchu zakrić pieluchá/ albo czym inłzym tokowym [!]/ aby mu promień fłoneczny we dnie/ albo księżyczowy w noczy nie zawadził *FalZioł* V 35v; *HistRzym* 92.

»ogniowe promienie« (1): a z obliczá iego [Jezusa] iakoby fłonce albo ognioweé promienie wychodziły *OpecŻyw* 58.

»promienie (promień) słoneczne(-y), słońca« = *radius solis Miech, PolAnt, Mącz, Modrz; radii solares, radius, soles Mącz* [szyk 30:12] (40:2): *OpecŻyw* 72v; *PatKaz III* 102; [złoto] *Oczy* počila/ á to proch z nie⁸⁰ vpiłowany y ftarty [...] iako Alcohol/ to ielt iako ten ktory w promieniach flonecznych widamy *FalZioł III* 34c, V [l]v,[2] v, [3], 11 [2 r.], 35v; Czo ielt dzien, promien floncza á dwanałci znamion zbieg *BielŻyw* 136; Czemu gorączość promieniow flonecznych gdy kto w nie wezrzy, kichanie pobudza. *GlabGad* B8, H4; *MiechGlab* 29; *KrowObr* 17v; *RejWiz* 34v; Abowiem co od ognia nie mogło być íprawiono/ to od máłuczkiego promienia flonecznego zágrzáwłzy fie roztopiło. *BibRadz Sap* 16/27; *BielKron* [332²]; *Mącz* 19b, 43a, 345a, 398c [2 r.]; Tedy dnia iednego gdyłz ízlá krolewná z kościołá w ízátách ze złotem kołztownie przypráwionych/ á słoneczny promień odzáiác fie od zlotá vderzał iey ná oblicze/ á roikwitnełá fie iey twarz/ ták iże byłá podobnieyfa ku Anyołu niżli ku człowieku. *HistRzym* 8, 92v; *RejPos* [108]v, 109 [2 r.]; *CzechRozm* 157v; *ModrzBaz* 70; *SkarJedn* 90; włzákóz íz cieplice/ iáko włzyłtki wody promienióm á cieplu Słonecznému/ íá podległy/ Wiołná íem naleplá *Oczko* 29, 5; Ktory [krzyż, ktory ukazał się na górze Kalwarii] ták íáłny był/ íłz go promienie floneczne zázáiść nie mogły *SkarŻyw* 277, 253, 277; *CzechEp* 344; *NiemObr* 68; Zá czym/ promień floneczny/ gdy pędzi świtanie/ Włtawa kłopot z fráfunkiem/ ná nas nędzne/ Pánie *GrabowSet* K3v, D3, T3v; *KolakSzczęśl* C2v; *SkarKaz* 5b, 484b; [Iáko wiele ielt promieniow flonecznych; á światłość przedsie iedná *HerburtArt* 14 (*Linde*); *ZbylAkteon* 46].

»promień słoneczny« = *światło dnia, świt* (1): Obacz tu iaka fromota ielt ieltli promień floneczny ciebie na łóžu naydzie *WróbZołt* ppv.

»słoneczny promień« = *upał* (1): *SLuchay*/ co żywo: włzyłtki ziemkié kraie Náklóńcie wřzu: y kędy dzień włáie [!]/ Y kędy gáśnie: y którym floneczny Promień doymuie/ y którym mróz wieczny. *KochPs* 72.

»światne promienie« (1): *ZawJeft* 14 cf »promienie miotać«.

»promień (promienie) złoty(-e)« (2): rościágnął ie [*Bóg niebo*] iáko piękny kobierzec háftowány drogiemi kámełmi [!]/ y perlámi/ tákimi rozliczney światłósci gwiazdámi/ y promiełmi złotemi/ áby weyrzenie y wzrok íwoy/ przyłzły dzierzawcá wwfelał *SkarŻyw* 258; *StryjKron* 732.

Szeregí: »promienie i błyskanie« (1): *Radiatio, Promieniłtość*/ to yełt promień [*lege: promieni*] y błyskánia dáwanie. *Mącz* 345a.

»promień (promienie) a (i) jasność« [szyk 2:1] (3): *Irradio, Ofwecam*/ promieniem á yáłnoścíá obyáłniam. *Mącz* 345a, 398c; *CzechEp* 253.

»promienie i ogień« (1): Ten kamień [*topazjon*] gdy ktho trzyma w prawey ręczę naprzeciw flończu tedy wypułzcza z siebie promienie y ogień *FalZioł IV* 58d.

»promień a (abo) zarza« (2): Y onoć teź nie mnieyłzy dziw był/ gdy z grobu kámiennego mocnie przyłóžonego y zápieczętowanego/ zádney rzeczy nie ruřzywłzy/ [*Jezus*] iáko iáki promień ábo zarzá/ przeniknąć raczył. *RejPos* 135v, 113.

Wyrażenie przyimkowe: peryfr. »pod którymkolwiek promieniem« = *wszędzie na świecie, w cieplejszych lub chłodniejszych krajach* (1): Temu iednému cześć dácie/ Ktorzy ná ziemi mielzkaćie: Pod którymkolwiek promieniém/ Kórzcie íye pod Páńskim ćieniém. *ZawJeft* 16.

Przen (43) :

Fraza: »promienie [czego] zaświeciły« (1): Po wielkiej mgły y chmurnych á niewdzięcznych obłokách/ rofterkow ftórych/ iáfne nam požádány iedności promienie zaświeciły. *SkarJedn* 269.

Zwrot: »zapalić się promieniem« (1): Przetoż o *Phoebe* dużá ták ćwiczona/ Niech między bogi będzie policzona. [...] Niech fię Sármátom zacnym nád ciemieniem/ Nowym gwiazdeczká zápali promieniem. *KlonŻal* D4v.

Wyrażenie: »jasne promienie« (1): *SkarJedn* 269 *cf* *Fraza*.

a) Działanie lub skutek działania mocy bożej i łask bożych (30): piękność (biorąc ią lámę) iż nie ma ciáń/ á ieft [...] promieniem od Bogá/ wiele thym tráci/ kiedy fię złączy s tą rzeczą/ ktorey fkázenie pánuie/ iáko ieft ciáło náfze *Górndworz* Mmv; *GrabowSet* I3v, O.

promień czego (21): á coś theż w.m. o piękności powiedział/ iákoby miáń być promieniem dobroći Bożey/ á kthemu záwdy dobra/ ia thego nie baczę *Górndworz* L14, Llv; *Lecz/* gdy promień żywiący Puścifz twoiey lutości [...]. W ten czás/ o Boże wieczny [...]: iuż beśpieczny Do ciebie fkłonię fwoy vmyfl ferdeczny. *GrabowSet* D3v, V4; *WysKaz* [23]; *Tys* [*Maryjo*] ieft duż náfzych iák Xiężyc prawdziwy/ W którym wiecznego baczmy promienie Miłóšierdzia *SzarzRyt* A2, B3v; [co mogło być od Pogániná [*Cycerona*] promieńmi znáiomóšci Bożey nie ošwieconego/ ále fię tylko lámym Źwiáńtem rozumu rządzącego/ [...] nápińano *CiceroKoszKarc* A2v]. *Cf* *Wyrażenia*.

promień czyj [*w tym: pron poss (3), G pron (2), ai poss (1)*] (6): A wznidzie wam ktorzy fię boicie imieniá mego [*tj. Boga*] Słóńce fpráwiedliwošci/ y zdrowie w promieniach iego [*sanitas in pennis eius*] *Leop Mal* 4/2; *RejPos* 78; *SkarJedn* 3; *CzechEp* 166; *Przeto* cię profzę/ łáńki peńny Boże/ [...] fwoiey vdziel mocy/ W niedołążności mey/ Itań ku pomocy. Wynikni słońce/ vkaż fwe promięnie/ A ošwieć/ w ferce mym/ nieznošne ćienie *GrabowSet* S2v, M4.

Fraza: »promień bije« (1): Miłóšierdzia twego [*tj. bożego*] Niech promień biiąc w ferce/ odnoši od niego Ku tobie iáfny odraz [!] chwały y miłóšci *SzarzRyt* B3v.

Zwroty: »promieniem (promieńmi) ošwiecić (a. ošwiecać); promień (promienie) ošwiecił (a. Źwiecá)« [*szyk zmienny*] (2;2): a báduć lutošczyą uyelką porońzony duch fzwýąty chcąc yuż ukazacz dobrocz fwoyą/ nathchnął duchem uyfokyem proroky ošzwyczając ye promyenmy yafnošczy fwey *PatKaz II* 54v; *SkarJedn* 3; *SkarŻyw* 120; *KlonKr* B4v.

»(roz)puścić promień (promienie)« [*szyk zmienny*] (2): Rošpuść [*Boże*] fwoie promienie/ W náfze ftráfzne ćiemności *GrabowSet* M4, D3v.

Wyrażenia: »promień (promienie) jasności« (4): *PatKaz II* 54v; Ach wŹzechmogący á náfz miłóšciwy Pánie/ ráczże też vderzyć thym promieniem tey Źwiętey á możney iáfności fwoiey [...] ná nas *RejPos* 284; *GrabowSet* Q; *LatHar* 366.

»łaski promień (promienie)« [*szyk 3:1*] (4): [*Duch św.*] okrańzyl yą [*Maryję*] wŹzechmocnošczyą fwą promyenmy fwey łáńky fczycząc yą (ot grzechv) *PatKaz II* 66; *TWey* łáńki promień Pánie wyfokości/ Iák kágániec przenika; Ták iż nie grzeie ferca oźiębłóšci *GrabowSet* F4, Ov, Q.

»promień miłóšci« (1): Prošiemy was/ práwi/ błogóšłáwieni męczennicy [...]: ábyšcie fię zá námi nędznymi y grzeńznymi do Páná wftáwili/ áby przyŹńla ná nas łáńká ChryŹtułowá/ ktora by ferca náfze/ promieniem miłóšci ošwieciła *SkarŻyw* 120.

»promień niebieskiej światłości« = *wiara* (1): w rychle pánftwo wálze Światłość ogárnie/ iákoz ciemność nálze Oświecił promień niebieskiej światłości, Gdy zniaczył wiárę w Polfcze błędow złości. *KlonKr* B4v.

»promień (promienie) światłości« [szyk 3:1] (4): *RejWiz* 165v; A tak nálz wfczechmogący Pánie/ pokornie cie prósimy [...] / ábyś takéż raczył obiálnić ty nędzne fercá nálze/ gwiazdą á promieniem światłości Boftwá twoiego *RejPos* 37v; *ArtKanc* H13; IEZV [...] miey nádemną Lutość: gdyż widziłz/ co ślepotá zemną Poczyna: widziłz iák moy wzrok vbogi Nie zna promieni/ twey światłości drogi(ey). *GrabowSet* N4.

Szereg: »światłość i promienie« (1): Wnim [Kościelie świętym] tylko łamym światłość y promienie Boże świecą. *SkarJedn* 3.

b) Oddziaływanie zalet i uczuć ludzkich (7) :

promień czego (5): O niewiálto/ niewiálto/ [...] Tyś siatką ludołowną. Promieniem miłości/ Wypal ferce młodzieńcá/ przeraż iego kości. *GosłCast* 15. *Cf Wyrażenia*.

W porównaniu (2): [o *Piotrze Myszkowskim*] Niechay to świat wie/ á ia fię ráduię; Ze Słońcu rowne/ w tobie cnot promienie *GrabowSet* Y2v; *WitosłLut* A2.

Fraza: »promień wstaje« (1): Iákíe dwu zacnych łtanow tu wefele będzíe. Stanow od których promień rowny zarzy wftáie/ Y światłość wielkiej Litwie przed innymi dáie. *WitosłLut* A2.

Wyrażenia: »cnot(y) promienie (promień)« [szyk 2:1] (3): *GrabowSet* Y2v; *WitosłLut* A4; Bo iáko Tritonia wftá pokázuie Rumiáne/ zklepow morfkich ná świat gdy wftępuie. [...] Ták twoich [kanclerza *Leona Sapiehy*] cnot promienie/ w koło ná wfcze łtrony Rozefzły fię *SapEpit* D2v.

»promień rozumu« (1): wfcákże nie rowno wietłza część íeft tákowych rzeczy/ których promieniem rozumu przyrodzonego [umysł ludzki] poiąć nigdy niemogł *KuczbKat* 1.

»promień złoty« (1): [proponowany napis na grobie *Stefana Batorego*:] TV ZNIKLA GVVIAZDA, KTOREY PROMIEN ZLOTY, OD VVEGIER VVSCZEDSZY, VVZBVDZIL POLSKIE CNOTY *GrochKal* 20.

c) Twórczość poetycka [czyj] (1) : Iesli w tych nowych Rymiech będzíe co winowác/ Ráczcíełz [poetowie polscy] vczniowi łwemu ná tén czás folgowác. By tá máła íłkierká co fię tu wznieciłá/ Choć do czału przy wálznych promieniách świeciłá. *Prot* D4v.

d) O spojrzeniu [czyj] (1) : oczy łáme/ síłá łpráwić mogá: bo nietelko odkrywáią myłli nálze/ ále theż częstokróć gwałtownemi promieńmi łwemi/ przenikáiąc przez drugie oczy/ iáko iáłność przez łkło do vpodobánego fercá/ zágrzewáią íe *GórnDworz* Cc4.

e) W nawiązaniu do herbu Leliwa, na którego polu znajduje się półksiężyc oraz gwiazda [czego, czyj] (2) : Podobno też tá Leliwá/ Tey włáłności iáko żywá/ Tu ná łwiece vzywáłá/ Co przy tym herbye zołtáłá. Swiećąc łudzyom w ich trudnołciách/ W ciemnych niełpráwiedliwółciách. Tu káždy łtan włpomogáiąc/ S łwych promieni ráłunk dáiąc. *RejWiz* A1; [Leliwa] Swieciłá znácźnie gdy Gedimin rzádzíl/ Pod íey promieniem Litwin niezábłádzíl *ModrzBazStryj* n2v.

a. Migotanie (2) :

W porównaniu (1): Vermiculatum opus dicitur, Iż fię po nim promienie yákoby robaczki álbo włóły vkázuyá *Mqcz* 49c.

Wyrażenie: »promienie łyskające się« (1): Też żółta vrina [...] á k temu łubtelna promieniá/ to iest iakoby miała w łobie promienie łyskaiące sie. *FalZioł V* [4]v.

b. Blask nadprzyrodzony bijący od postaci świętych; nimbus Cn (7) : dla obłycza yey [*Maryi*] yałnołczy yofzeph nyelzmyal patrzycz na panną bo ony promyeny tak były moczne yłz tropnyaly [!] fercza złych ludzy *PatKaz III* 110, 110.

promień czyj (1): Y odprawuiąc tám modlitwy oné: Widzim/ áno go [*Józefa*] iałność niemála okryła Promieniem łwym/ y czarné ciemności rozbiła. *GosłCast* 74.

Fraza: »promienie wychodziły (a. wychadzały), wyniknęły« (2:1): *OpecŻyw* 13v; *BibRadz I* 356b *marg*; A były to dwa promienie iałne/ ktore wychadzały od twarzy iego [*Mojżesza*]/ Zydom sie zdály zá rogi. *BielKron* 35.

Zwrot: »promienie wydawać« (1): *PatKaz III* 112v cf »promienie a jasność«.

Wyrażenie: »promienie jasne« (2): Ale dlá tego ia chciał opułcitz [*św. Jozef Maryję*]/ iże z iey obliczá blogoławione⁸⁰ promienie iałne iako z flońtza wychodziły *OpecŻyw* 13v; *BielKron* 35.

Szereg: »promienie a jasność« (1): dla ktorey wnąthrzney łodkołczy pozyuana bołkyey [...] oblycze panny maryey promyeny a yałnołcz uydaualo dzywną yałnołczyą *PatKaz III* 112v.

c. Atrybut bogów Febusa i Merkurego (4) : [*Mercuriusz*] Skrzydełká ma v głowy/ łtrzałkę w ręku noši/ A gwiazdá mu v głowy promienie roznoši. *RejWiz* 142v; ZŁotopromienny *Phoebe*, by nie łtrzały A nie promienie/ ledwoby cáę znály Siołtry *KlonŻal D4v*.

Zwrot: »swe promienie roztoczyć« (1): Vłárze zewłząd płyną iák lás s proporcámi/ Fráncuzowie sie włoká z Muły/ y s kárámi/ Dwá ná koniu/ drudzy też wiozą łwe toboły/ A Phebus łwe promienie rołtoczył wełoły. *StryjWjaz B2*.

Wyrażenie: »promienie słoneczne« (1): Lecz Phoebus niech wárkocze łwé piékné rołpuści/ A prómieniów wełołych łłonecznych popuści. *PudłFr* 66.

2. Wyobrażona linia prosta biorąca udział w procesie widzenia (3) :

a. Według ówczesnej optyki promień świetlny wysyłany przez przedmiot widziany (1) : Czemu ludzie maiąci wypukłe oczy mglejłzi wzrok miewaią. Bowiem promienie od rzeci widzianey pochodzące, nie iedno łtayno w chodzą w oko. *GlabGad B6*.

b. Oś wzrokowa (2) :

Wyrażenie: »promień wzrokowy« (1): Pátrrze tedy przez łámy kray łtudniéy do b. ták iż Linea profta álbo promiń wzrokowy od oka/ to iest/ od d. póydzie przez c. ná dół aż do b. *GrzepGeom P4v*.

α. Wychodząca ku sklepieniu niebieskiemu od oka tu stanowiącego środek półkola (użycie nawiązuje do geometrycznego pojęcia 'promień koła') (1) : [*koło niebieskie*] Sześcią promieni z oká w okrąg rozmiarzoné/ Zámyka w káżdym polu dwa znáki złożoné. Zodiákkiem to koło Grékwie miánuią *KochPhaen* 20.

3. Coś podłużnego, wąskiego (8) :

a. Rysa, pręga, smuga (4) :

α. Żyłkowanie na minerałach i drewnie; capillamentum, vena Mącz [po czym] (3) :

W porównaniu (1): Venae arborum, Promienie po drzewie yákoby żyły. *Mącz* 479b.

Szereg: »strefy a promienie« (2): Taemae etiam, Białe á podługowáte strefy á promienie po kámieniu. *Mącz* 438d, 34c.

β. *Pręga od uderzenia, blizna, szrama [od czego] (1)* : Vibex, Dęgá/ łtrefá/ promień na ciele od bicia. *Mącz* 492d.

b. *Pasmo włosów, kosmyk (1)* : włofy má [...] gładkié niemál aż do vřfu/ a od vřfu nadol promienie kędzierzawe *OpecŻyw* C.

[*promień czego:* á tám włoż włosow końfkich promień dobry z ogoná *CygMyśl* E.]

c. *Włochatość, włoski na liściach, łodygach lub korzeniach roślin [na czym] (1)* :

Szereg: »kosmaciny albo promienie« (1): Stamina etiam dicuntur in ligno et herbis, Kořmáćiny álbo promienie ná ziołách y drzewiech. *Mącz* 411d.

d. *Nurt, strumień wody (1)* : Izałz źrzodło iednymże promieniem [*de eodem foramine*] wypuřcza łlodką y gorzką wodę? *Leop Iac* 3/11.

e. *Żłobek, rowek wycięty w drewnie albo kamieniu, stanowiący element laskowania (1)* : Stria, Laskowánie/ to yełt/ wyheblowány álbo wyciofány promień/ łtrefá ná słupiech/ ná balkách/ y ná ynfżych rzeczach. *Mącz* 420d.

f. [*górn. Wąska żyła solna:* Naprzód szyb Kroliewski, pod którem teraz jest 7 szybów albo komór – trzy jeszcze w cały soli na jednym promieniu *LustrKrak* II 120.

Wyrażenie: »promień solny«: A też górnicy nowi już tego doświadczyli, że promień solny barzo wąsko idzie, a ciągnie się z zachodu na wschód *LustrKrak* II 121, 120.]

g. [*górn. Sztaba żelazna lub wąski pas blachy, z których sporządzano panwie do warzenia soli:* Item pro confectione unius czeryn dantur lamine ferree vulgo promieni 26, quarum sexagena emitur flor. 10. *InwŻup* 315.]

Synonimy: **3.a.** linija, prąga; **β.** blizna, dęga, pas, szram, znak; **b.** kosm, kosmek; **c.** kosmaciny, włochatość; **d.** nurt, prąd, strumień.